

Directeur J
Directeur WJZ

IGJ-BBO

Ontworpen door

@igj.nl

Datum document

1 februari 2021

Kenmerk

1821486-217851-IGJ

Bijlage(n)

nota

(ter informatie)

TH wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdhulp

Paraaf directeur

1 Aanleiding voor deze nota

Sinds 2015 voert de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) een Toezicht- en Handhaafbaarheidstoets (T&H-toets) uit op nieuwe wet- en regelgeving en wijzigingen van bestaande wet- en regelgeving die consequenties hebben voor het toezicht door de inspectie. In dat kader heeft u mij verzocht een T&H-toets uit te voeren op het voorstel van Wet houdende wijziging van de Jeugdwet in verband met het versterken van de rechtspositie van jeugdigen die worden opgenomen in een gesloten accommodatie (Wet rechtspositie gesloten jeugdhulp)

2 Samenvatting en conclusies

De IGJ onderschrijft het belang van het verbeteren van de rechtspositie voor jeugdigen in geslotenheid en het separaat regelen van de rechtspositie van de jeugdigen in gesloten jeugdinstellingen in hoofdstuk 6 van de Jeugdwet. Op een aantal punten in het wetsvoorstel stelt de inspectie voor meer ruimte voor maatwerk te creëren en m.b.t. de vrijwilligheid zal ook een afweging dienen plaats te vinden, welke door de IGJ kan worden getoetst.

De jeugdhulpaanbieder is en blijft verantwoordelijk voor de naleving van de Jeugdwet en de IGJ ziet daarom geen toegevoegde waarde voor introductie van de rol van de directeur.

De IGJ verzoekt vanuit haar positie als toezichthouder op de zorg die in de justitiële jeugdinrichtingen geboden wordt, haar in de gelegenheid te stellen een eventuele T&H-toets voor het wetsvoorstel te kunnen doen dat de verbetering van de rechtspositie van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen (JJI's) regelt.

3 Belangrijkste punten van informatie

IGJ-BBO

Kenmerk
1821486-217851-IGJ

Inleiding

Met voorliggend wetsvoorstel wordt hoofdstuk 6 van de Jeugdwet (hierna: Jw), dat nu de interne rechtpositie voor jeugdigen in een gesloten accommodatie regelt, ingrijpend gewijzigd. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (hierna: de inspectie) onderschrijft het belang van het verbeteren van de rechtpositie voor jeugdigen in geslotenheid.

Jeugdigen in gesloten jeugdinstanties worden opgenomen in een gesloten accommodatie als jeugdhulp noodzakelijk is vanwege ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen en als opname noodzakelijk is om te voorkomen dat de jeugdige zich onttrekt aan de jeugdhulp of daaraan door anderen onttrokken wordt.

De inspectie onderschrijft het separaat regelen van de rechtpositie van de jeugdigen in gesloten jeugdinstanties in hoofdstuk 6 van de Jw omdat de zorg aan deze civielrechtelijk geplaatste jeugdigen beter tot zijn recht komt dan wanneer deze jeugdigen worden samen geplaatst met jeugdigen die op strafrechtelijke gronden zijn geplaatst.

Samen met de jeugdige

In het voorstel wordt de positie van de jeugdige versterkt op een aantal punten. Nieuw is dat het hulpverleningsplan samen met de jeugdige wordt opgesteld, geëvalueerd en bijgesteld. De inspectie is hier positief over, omdat het de betrokkenheid van de jeugdige versterkt. Ook kan de inspectie dit in de gesprekken die zij met de jeugdigen voert tijdens toezicht aan de orde laten komen.

Introductie rol directeur en jeugdhulpverantwoordelijke

In artikel 1.1. wordt een tweede lid toegevoegd dat de directeur en een jeugdhulpverantwoordelijke geïntroduceerd. In artikel 6.2.4. wordt bepaald dat deze worden aangewezen door de jeugdhulpaanbieder.

De taken van de jeugdhulpverantwoordelijke vinden we terug in het vijfde lid, van artikel 6.2.4. (informatie huisregels, klachtenregeling en vertrouwenspersoon), artikel 6.2.10., (hulpverleningsplan) en 6.3.2., vijfde lid (beoordeling noodzakelijkheid).

De directeur heeft in artikel 6.3.3. de taak gekregen om er voor zorg te dragen dat het door de jeugdhulpaanbieder vastgestelde beleidsplan wordt toegepast bij de voorbereiding, uitvoering, evaluatie, wijziging en beëindiging van vrijheidsbeperkende maatregelen in de gesloten accommodatie.

In artikel 6.6.1. wordt de directeur genoemd om medewerking te geven bij de uitoefening van de taak van de vertrouwenspersoon. Dit is echter tevens voorgeschreven voor alle andere medewerkers. De rol van de directeur is hier dan ook niet anders dan de andere medewerkers.

De inspectie vraagt zich af wat de waarde is van de extra toegevoegde rol van directeur, nu de inspectie altijd de jeugdhulpaanbieder aanspreekt en dit tot op heden niet tot problemen heeft geleid?

De inspectie verwacht dat de toevoeging van de extra functie tot verwarring over verantwoordelijkheid en aanspreekbaarheid kan leiden. De jeugdhulpaanbieder is en blijft tenslotte verantwoordelijk voor de naleving van de Jw.

Noodzakelijk en geschikt

Tevens wordt met dit wetsvoorstel voorgesteld de regeling voor de machtiging en de voorwaardelijke machtiging aan te passen in de Jw. In onderdeel D wordt in het eerste lid, onder b in artikel 6.1.3., tweede lid, onderdeel b, 'noodzakelijk' vervangen door 'noodzakelijk en geschikt' en wordt na onderdeel b een onderdeel c toegevoegd welke de kinderrechter voorschrijft af te wegen dat er geen minder ingrijpende mogelijkheden zijn om de opgroei- en opvoedingsproblemen te behandelen. In onderdeel E wordt dit op dezelfde wijze voorgesteld voor de voorwaardelijke machtiging. De inspectie onderschrijft dit belang.

IGJ-BBO

Kenmerk

1821486-217851-IGJ

Voorwaardelijke machtiging

In lid 2 van onderdeel E wordt voorgesteld om in artikel 6.1.4., zesde lid "een omschrijving van de voorwaarden en het toezicht daarop en van de jeugdhulp" te vervangen door "een omschrijving van de voorwaarden en het toezicht daarop, van de vrijheidsbeperkende maatregelen die kunnen worden toegepast en van de jeugdhulp". De inspectie staat hier positief tegenover, maar vraagt zich af hoe dit hulpverleningsplan tot stand komt en hoe zij vanuit haar toezicht op deze hulpverleningsplannen en de zorgvuldige uitvoering daarvan toezicht kan houden. Tevens vraagt de inspectie zich af wie de bevoegdheid krijgt deze vrijheidsbeperkende maatregelen uit te voeren, daar deze bevoegdheden nu enkel liggen bij accommodaties die zijn opgenomen in het openbaar register en waarvan registratie door de Minister is bekendgemaakt op grond van artikel 6.2.1., derde lid van de Jw. De inspectie vraagt of dit te verduidelijken, dan wel uit te leggen in bijvoorbeeld in de Memorie van Toelichting.

Gemeenschappelijke activiteiten

In onderdeel H wordt in het eerste lid van het nieuwe artikel 6.2.5. voorgeschreven dat de jeugdhulpaanbieder ervoor zorgdraagt dat een jeugdige kan deelnemen aan passend onderwijs, andere activiteiten in het kader van pedagogische vorming en gemeenschappelijke activiteiten gedurende ten minste zes uur. De inspectie heeft vanuit het toezicht de ervaring dat het voor kan komen dat in bepaalde individuele gevallen, bijvoorbeeld in het beginstadium van een plaatsing in de gesloten jeugdzorg of wanneer een intensievere vorm van behandeling bij de jeugdige plaatsvindt, het passend kan zijn dat de jeugdige aan minder dan zes uur gemeenschappelijke activiteiten deel neemt. Om de mogelijkheid van maatwerk toe te staan adviseert inspectie te verhelderen dat in uitzonderlijke gevallen beargumenteerd hiervan kan worden afgeweken per individu, zoals opgenomen in het hulpverleningsplan van de jeugdige.

Afwegingen bij vrijwilligheid

De Memorie van Toelichting geeft aan dat het nee, tenzij-beginsel fundamenteel is in het wetsvoorstel is. De MvT ligt hierover het volgende toe: 'Een vrijheidsbeperkende maatregel kan alleen worden ingezet als er geen adequate alternatieven meer voorhanden zijn. Eerst zullen alle alternatieven die op vrijwilligheid gebaseerd zijn volledig moeten worden benut, voordat dwang kan worden overwogen. Dwang moet alleen in uiterste noodzaak worden toegepast.'

De inspectie maakt zich zorgen dat de vrijwilligheid te snel zou kunnen worden aangenomen. De inspectie mist hier afwegingen van de beginselen van subsidiariteit, proportionaliteit, doelmatigheid en veiligheid.

Zo staat in het voorgestelde artikel 6.2.6., tweede lid, dat een jeugdige op eigen verzoek tijdelijk in een afzonderlijke en veilige ruimte, anders dan de eigen kamer, kan verblijven.

De inspectie begrijpt de wens van deze mogelijkheid, maar zou in haar toezicht de afweging van de bovengenoemde beginselen willen kunnen toetsen om inzicht te krijgen of de vrijwilligheid niet al te snel wordt aangenomen. De jongeren zijn niet vrijwillig geplaatst, maar zijn via een machtiging gedwongen. De inspectie verzoekt om deze beginselen op te nemen in de wet zodat hier in het toezicht op kan worden getoetst, bijvoorbeeld in haar gesprekken die zij met de jeugdigen voert.

IGJ-BBO

Kenmerk

1821486-217851-IGJ

Toezicht in de gemeenschappelijke ruimte van de instelling

In het voorgestelde artikel 6.2.9. kan de jeugdhulpaanbieder toezicht laten plaatsvinden ten behoeve van de veiligheid van de jeugdigen en anderen in de accommodatie en kunnen bij algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld over het toezicht, waaronder in ieder geval regels over de gevallen waarin en de wijze waarop toezicht kan plaatsvinden. De inspectie begrijpt uit de zinsnede 'mede inbegrepen de ruimten die voor gemeenschappelijk gebruik zijn', dat dit toezicht op de eigen kamer kan plaatsvinden. De inspectie maakt zich zorgen dat dit betekent dat cameratoezicht of uitluisteren onbeperkt zou kunnen plaatsvinden, ook op de eigen kamer. De inspectie constateerde eerder in haar toezichtsrapporten dat het uitluisteren de privacy kan schenden als de maatregel uitluisteren van de kamer niet noodzakelijk is voor de behandeling.

Indien de maatregel zou zijn opgenomen in het hulpverleningsplan als vrijheidsbeperkende maatregel, zou de afweging en de toepassing van dergelijke maatregelen door de inspectie kunnen worden getoetst. De inspectie is van mening dat het reguleren bij algemene maatregel van bestuur onvoldoende mogelijkheden zal bieden om het toepassen van deze maatregelen op maat te kunnen toetsen.

Vrijheidsbeperkende maatregelen

In onderdeel H wordt in artikel 6.2.11 eerste lid, aangegeven dat in het hulpverleningsplan in ieder geval moet worden opgenomen a. een omschrijving van de problematiek van de jeugdige en van het gedrag dat daaruit voortvloeit; b. de doelen voor de ontwikkeling van de jeugdige; c. een beschrijving van de te verlenen jeugdhulp; d. welke vrijheidsbeperkende maatregelen toegepast kunnen worden, de gevallen waarin en de termijn dat die maatregelen toegepast kunnen worden, alsmede welke jeugdhulpverlener of categorie van jeugdhulpverleners bevoegd is de maatregelen toe te passen; e. de wijze waarop rekening wordt gehouden met de wensen en voorkeuren van de jeugdige ten aanzien van de jeugdhulp; en f. de frequentie waarmee en de omstandigheden waaronder het hulpverleningsplan met de jeugdige wordt geëvalueerd en het hulpverleningsplan wordt gewijzigd.

De onder d genoemde vrijheidsbeperkende maatregelen die in het hulpverleningsplan kunnen worden opgenomen, missen de koppeling met de problematiek en de doelen van de plaatsing. De inspectie kan op deze wijze geen toezicht houden of de koppeling tussen de vrijheidsbeperkende maatregelen die in het hulpverleningsplan zijn opgenomen en de problematiek, dan wel doelen van de plaatsing heeft plaatsgevonden. De inspectie verzoekt dit te verhelderen.

Het voorgestelde artikel 6.3.7. stelt dat het toezicht er niet toe mag leiden

dat vertrouwelijke mededelingen in het onderhoud tussen de jeugdige en diens rechtsbijstandverlener bij derden bekend kunnen worden. De inspectie vraagt zich af waarom hier de rechtsbijstandverlener wordt genoemd nu jeugdigen vaker te maken hebben met de vertrouwenspersoon. De inspectie verzoekt om ook het onderhoud van de jeugdige met de vertrouwenspersoon te beschermen gelijk die met de rechtsbijstandverlener.

IGJ-BBO

Kenmerk

1821486-217851-IGJ

Wetsvoorstel verbetering van de rechtspositie van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen

In een separaat wetsvoorstel wordt de verbetering van de rechtspositie van jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen (JJI's) geregeld. De inspectie is toezichthouder op de zorg die in de justitiële jeugdinrichtingen geboden wordt. Vanuit deze positie verzoekt de inspectie om haar in de gelegenheid te stellen een eventuele T&H-toets voor dit wetsvoorstel uit te voeren.

Directeur Strategie en Organisatie